

Introducere

Când, în urmă cu cincizecișicinci de ani, făceam primele mele investigații sociologice de teren, știam mai puțin despre metodele și tehnicile de cercetare, dar eram mai încrezător decât sunt astăzi în posibilitățile sociologiei de a influența deciziile politice în sensul asigurării unui trai decent fiecăruia. Pe atunci, eram foarte sigur de valoarea tehnicilor sociometrice, pe care le-am aplicat, probabil, primul în România, într-o cercetare complexă privind omul și societatea industrială (Caramelia, Chelcea *et al.*, 1966), și eram convins de funcția critică a sociologiei. Astăzi, n-aș mai recomanda cu atâta căldură apelul la sociometrie în studiul grupurilor de adulți și nici nu i-aș mai îndemna cu atâta ardoare pe tineri să studieze realitatea socială pentru a o putea schimba. Și aceasta pentru că înclin să cred că studiile microsociologice au prea puțină relevanță pentru deciziile politice, ca și cele macrosociologice, de altfel, iar oamenii politici prea adesea fac apel la cercetările sociologice după ce iau hotărârile importante, interpretând concluziile sociologice în sensul deciziilor luate. Situația socială din România s-a schimbat radical, fără ca sociologii să fi prevăzut aceasta pe baza studiilor realizate.

Incapacitatea de a prezice și de a explica teoretic procesele sociale majore se pare că nu reprezintă o caracteristică doar a sociologiei românești. În general, pentru sociologi, cele mai importante procese de după cel de-Al Doilea Război Mondial (mișcările protestatere din anii '60-'70 din țările occidentale industrializate, dezvoltarea economică rapidă din Japonia și din țările est-asiatice, intensificarea vieții religioase la sfârșitul anilor '70 ai secolului trecut, în comparație cu perioada de la începutul secolului XXI, prăbușirea imperiului sovietic, a socialismului ca ideologie și ca sistem social) au constituit o mare surpriză – apreciază sociologul american Peter L. Berger. Cunoscutul profesor de la Universitatea din Boston, autor al unor lucrări de referință precum *Invitation to Sociology* (1963) și *The Capitalist Evolution* (1986), consideră că sociologia contemporană prezintă patru simptome: limitarea (concepția greșită că se pot face generalizări asupra lumii dintr-un colț ferit al acesteia), trivialitatea (manifestată în plan metodologic prin efortul de imitare a științelor naturii, apelându-se excesiv la metodele cantitative), raționalismul (se extinde nepermis raționalitatea sociologiei asupra lumii, adoptându-se modele teoretice bazate pe paradigma acțiunii raționale) și, în fine, ideologizarea (partinitatea sociologiei și poziția de avocat a sociologilor). Aceste patru simptome se manifestă în toate științele socioumane, dar pentru ca sociologia să renască ea trebuie „să se întoarcă la problemele majore ale erei clasice, să

fie cosmopolită, metodologic flexibilă și în mod deschis antiideologică” (Berger, 1992/1994, p. 42).

În sociologia românească de azi, se văd semnele alunecării – spre dreapta și spre stânga – în ideologie. Identificarea sociologiei cu propaganda nu a adus și nu va aduce respectabilitate sociologiei. Este momentul să învățăm cu toții lecția istoriei: partinitatea nu asigură, prin ea însăși, cunoașterea adevărului! Sociologia contemporană pare a fi făcut progrese însemnate în ceea ce privește metodologia: au fost continuu rafinate metodele cantitative și s-au extins metodele calitative. S-au făcut pași importanți în direcția flexibilității metodologice, de depășire a „trivialității” sociologiei. Totuși, așa cum opina Peter L. Berger, speranța se leagă de cei care au două-trei decenii de activitate științifică în față, adică de noile generații de sociologi, formați în universitățile de elită din întreaga lume pe baza unor noi programe de învățământ care să asigure renașterea sociologiei.

Frontierele dintre disciplinele științifice sunt nu numai penetrabile, dar și în schimbare. Pentru a acoperi întregul câmp al domeniului la care se aplică metodele și tehnicile prezentate, am folosit aproximativ cu același sens termenii de „cercetare sociologică”, „cercetare socială” și „cercetare socioumană” sau „cercetare în domeniul științelor sociale și comportamentale”. Cred că cititorul va accepta această convenție și nu va căuta ceartă de cuvinte. De asemenea, îmi exprim convingerea că lectura surselor bibliografice incluse la sfârșitul cărții va întregi informația prezentată sub formă didactică.

În încheierea acestui cuvânt introductiv, mărturisesc că recunoștința mea învăluie pios memoria celor pe care îi consider profesorii mei, Henri H. Stahl (1901-1991), Traian Herseni (1907-1980) și, nu în ultimul rând, Ion Chelcea (1902-1991), de la care am deprins dragostea pentru cercetarea sociologică de teren și respectul pentru adevăr.